

UREDNIČKA RIJEČ

Što je Vukovar Hrvatskoj?

Poštovane čitateljice i čitatelji,

u vašim se rukama nalazi zbornik radova naslovljen *Vukovar '91. – istina ilili osporavanje*, koji sadrži većinu radova izloženih na istoimenom 15. znanstveno-stručnom skupu „Vukovar '91. – dvadeset i jedna godina poslije“ održanom 15. studenoga 2012. te dio radova priopćenih na 14. znanstveno-stručnom skupu „Vukovar '91. – dvadeset godina poslije“, koji se o temi „Dva desetljeća hrvatskoga pamćenja i razvoja“ održao u Vukovaru 15. studenoga 2011. godine.

Ovim zbornikom Institut Pilar nastavlja svoj nakladnički niz kojim prezentira činjenice i spoznaje do kojih su brojni domaći i inozemni znanstvenici, stručnjaci i izravni sudionici/svjedoci vukovarskih događanja došli u promišljanjima i istraživanjima složenog geopolitičkog, sociološkog, demografskog, psihološkog, historiografskog, međunarodno-pravnog, humanitarnog, antropološkog i drugog fenomena Vukovara '91. u širem kontekstu stvaranja i obrane hrvatske države. Budući da se ovaj zbornik pojavljuje pred akademskom i širom javnosti u vrlo uzburkanom i kompleksnom političkom trenutku, kao urednici smo smatrali da je umjesto „klasične“ uredničke riječi, stanovite inventure sadržaja, potrebnije i važnije upozoriti na osnovno pitanje koje se, ne samo danas, nameće pri ocjeni društvenog i nacionalnog značenja Vukovara '91. – **Što je Vukovar Hrvatskoj danas?** Ili preciznije – **Što bi Vukovar trebao biti Hrvatskoj danas?**

Držimo da objektivni i argumentirani odgovori na oba postavljena pitanja u svojem korijenu sadrže temeljnu istinu – **Vukovar je poseban grad!**

Posebnost Vukovara u odnosu na druge hrvatske gradove i krajeve nije (samo i isključivo) u njegovoj dalekoj prošlosti ili geografskom položaju, migracijama, političkim odnosima, demografskom i gospodarskom razvoju i slično, iako u sebi baštini brojne specifičnosti koje ga izdvajaju od drugih, primjerice, Vučedolska kultura; njegova se posebnost ogleda u nedvojbenoj činjenici da je početkom 1990-ih godina postao prijelomnom razdjelnicom između slobode i ropstva, između hrvatske samostalnosti i jugoslavensko-velikosrpskog državnog unitarizma i ekspanzionizma. Oduzelo bi previše prostora čak i nabrojanje najosnovnijih činjenica i podataka kojima bismo ilustrirali tako određenu posebnost Vukovara. Ipak, valja podsjetiti da je u Vukovaru samo do 19. studenoga 1991. poginulo ili ubijeno 1700 hrvatskih branitelja i civila, da je tijekom ratnih mjeseci poginulo 86 djece, a da je bez jednog ili oba roditelja ostalo nekoliko stotina malih Vukovaraca, da je naj-

mlađa žrtva agresije pokopana u masovnoj grobnici, na današnjem Memorijalnom groblju žrtava iz Domovinskog rata, imala samo šest mjeseci, a najstarija sto četiri godine, da je iz masovne grobnice na Ovčari ekshumirano dvjesto zarobljenih i likvidiranih ranjenika i bolničkog osoblja iz Vukovarske bolnice, među kojima i žena u visokoj trudnoći, a da se za još šezdeset četiri osobe iz toga „kontingenta“ još uvijek traga, da se na popisu zatočenih, nasilno odvedenih i nestalih s područja grada Vukovara nalazi još uvijek 299 osoba, da je nakon okupacije grada više tisuća branitelja i stanovnika odvedeno u sabirne i koncentracijske logore u samom Vukovaru („Velepromet“), njegovoj okolici te u Republici Srbiji i da su u njima ubijene stotine ljudi, da je iz grada protjerano više od 23 tisuće stanovnika, od kojih se do danas vratilo manje od 60 posto. I, nikako manje važno, da za ratne zločine, od kojih mnogi imaju i genocidna obilježja, počinjene na području grada Vukovara nitko od ključnih planera agresije i počinitelja zločina nije odgovarao ni pred hrvatskim ni pred međunarodnim sudovima. Možemo li, suočeni s tim podacima, ostati ravnodušni i smijemo li Vukovaru odreći njegovu posebnost?

Hrvatski su građani spontano prepoznali Vukovar '91. kao paradigmu i temelj suvremenog hrvatskog nacionalnog identiteta. To potvrđuju ne samo deseci tisuća ljudi koji Vukovar posjete u vremenu obilježavanja *Dana sjećanja na žrtvu Vukovara 1991. godine* nego i tisuće ljudi koji cijele godine, kao hodočasnici, obilaze grad i najsvetije točke trpljenja njegovih stanovnika. Time jasno pokazuju što je Vukovar bio, jest i bit će za njih, odnosno, za Hrvatsku – mjesto velike žrtve, neizmjernog trpljenja, ali i hrabrosti, domoljublja, odanosti, sebedarja i ljubavi prema čovjeku; riječju, mjesto iskrenog, toplog i ljudskog poštovanja. Ujedno, ti hodočasnici svojim dolaskom pokazuju da se na **posebnosti Vukovara** žele nadahnjivati i za svoj osobni svakodnevni život. U tom smislu nije neutemeljena pretpostavka da je *vukovarska paradigma* trebala biti ključnim impulsom i svojevrsnim obrascem razvoja Hrvatske u najširem smislu te riječi. Jer, da se Hrvatska razvijala i gradila na vrednotama na kojima se branio Vukovar (a što neki i danas ne razumiju) sigurni smo da bi današnji problemi u našoj zemlji bili puno manji i neizmjereno lakši u odnosu na realnost u kojoj živimo. Kako to nije tako, onda je jasno da se iskustvo Vukovara, ili *načelo Vukovar*, nije na zadovoljavajuć i potreban način pretočilo u koncept uređenja i razvoja hrvatskoga društva i države.

Hrvatske upravljačke strukture nisu dopustile da *vukovarska paradigma* postane i svehrvatskom paradigmom, nego su odmah po završetku Vukovarske bitke i okupacije grada poduzimale korake koji su, uz svesrdnu potporu međunarodne zajednice, doveli do marginalizacije Vukovara, prikrivanja ili krivotvorenja istine o onome što se u Vukovaru događalo svih godina rata, okupacije, mirne reintegracije i poslijeratnog (su)života, renarativizacije vukovarskih zbivanja te do posramljivanja žrtve i njezina novog žrtvovanja. Manjak empatije i razumijevanja za tragične ljudske sudbine zabrinjava, jer ono nije samo pitanje vlastitog sjećanja nego i političke koncepcije koja ne želi ili ne može vidjeti da je **Vukovar poseban**, da se u njemu u ljeto i jesen 1991., pa i kasnije, nije dogodilo ništa uobičajeno i redovito nego izvanredno i prijelomno za sadašnjost i budućnost hrvatske države. I da ta činjenica učvršćuje nacionalnu veličinu *vukovarske paradigme*, kojoj su sastavnicom svi koji su branili grad i Hrvatsku i koji danas životom u tom gradu pridonose njegovu poslijeratnom oporavku i boljoj budućnosti za sve.

Što je Hrvatska za Vukovar pokazali su, dakle, vukovarski branitelji i Vukovarci 1991., ali i oni koji su ga napadali, razarali i pustošili. Što je Vukovar za Hrvatsku tek traži svoje posebno, ali zasluženno mjesto u hrvatskom društvu, koje – premda to može nekom zvučati patetično ili demagoški – mora podrazumijevati istinu i pravdu kao preduvjete pomirenja, međusobnog uvažavanja i, nadasve, mira među ljudima, ali ne mira kao odsutnosti rata, nego iskrenog i pravednog mira. Prešućivanje, posramljivanje ili programiranje istine o Vukovaru '91. otvara prostor za nove podjele i novi nemir u ljudima i vukovarskoj zajednici.

Iskreno se nadamo da će ovaj zbornik radova pridonijeti da se taj nemir ublaži i da vukovarske žrtve nađu istinsku i pravednu mjeru mira, dostojanstva i poštovanja, a nas trajno podsjećati na veličinu „vukovarskih stotinu dana rata“ koji su obranili Hrvatsku i koji danas zahtijevaju da Hrvatska za Vukovar učini ono (ili sve) što je Vukovar za Hrvatsku učinio 1991. godine.

Urednici